

USTAWA O CZYSTYM POWIETRZU

- jest rozwiązaniem palącego problemu, jakim jest zanieczyszczenie powietrza;
- zapewnia prosty i efektywny mechanizm finansowania skutecznej walki ze smogiem z udziałem środków publicznych;
- jest odpowiedzią na oczekiwania obywateli, którzy obawiają się o swoje zdrowie i chcą, by Państwo chroniło ich prawo do czystego powietrza.

Ustawa jest też elementem szerszej wizji przebudowy państwa, które powinno być bardziej obywatelskie, ekologiczne i efektywne ekonomicznie.

DOBRA ENERGIA DLA POLAKÓW

- To bezpieczeństwo energetyczne - uwzględniające nie tylko dywersyfikację paliw i źródeł energii, w tym OZE, ale także szerokie włączenie obywateli poprzez energetykę obywatelską i prosumencką.
- To integracja społeczna wokół lokalnej efektywności energetycznej i odpowiedzialności za jakość życia.
- To rozwój gospodarczy oparty o nowe technologie, także w energetyce rozproszonej i w całym sektorze efektywności energetycznej, nie tylko w zakresie produkcji, ale też zużycia energii.
- To rozwój oparty o nowoczesną gospodarkę oszczędzającą zasoby i środowisko.
- To włączenie obywateli w europejską politykę ekologiczną i energetyczną, między innymi poprzez uświadomienie, że walka ze smogiem jest częścią tej polityki i z niej jest finansowana.
- To też budowanie świadomości zdrowotnej i ekologicznej Polaków i przeświadczenia, że jakość życia jest warunkowana stanem ojczystej przyrody i krajobrazu, i że te zasoby naturalne są naszym niezbywalnym, ale wymiernym bogactwem.

PO CO TO ROBIMY?

Fakty:

- Jakość powietrza w Polsce jest jedną z najgorszych w Unii Europejskiej. W całym kraju występują znaczne przekroczenia norm pyłów PM 2,5 i PM10 oraz benzo(a)pirenu.
- Negatywne skutki zanieczyszczenia powietrza wpływają na mieszkańców Polski jeszcze przed ich urodzeniem i towarzyszą im przez całe życie, powodując niską jakość życia i przedwczesne zgony.
- Głównym źródłem zanieczyszczeń, według Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, są procesy spalania poza przemysłem, czyli przede wszystkim indywidualne ogrzewanie budynków mieszkalnych.
- Udział gospodarstw domowych w krajowej emisji wynosi w przypadku pyłu zawieszonego całkowitego 32%, benzo(a)-pirenu - 78% pyłów PM10 - 40% oraz pyłów PM2,5 - 41%.

Opinie:

- W ostatnich latach, m.in. dzięki opomiarowaniu jakości powietrza i powszechnej informacji o zagrożeniach zdrowotnych z tym związanych, znacząco wzrosła świadomość Polaków w tym zakresie.
- Wielkie znaczenie mają także szeroko publikowane raporty WHO i Europejskiej Agencji Środowiska.
- Opinia publiczna jest na bieżąco informowana o skali i niebezpieczeństwie zjawiska i oczekuje skutecznej walki ze smogiem.
- Polacy oczekują przede wszystkim aktywności Państwa w tym zakresie. Uważają, że to Państwo jest odpowiedzialne za ich bezpieczeństwo, także zdrowotne.
- To na Państwie, zdaniem Polaków, ciąży odpowiedzialność za stworzenie warunków finansowych do przeprowadzenia koniecznych inwestycji. Wyrażają jednocześnie obawy przed zwiększonymi kosztami "ekologicznego" ogrzewania, które spadną na barki ich rodzin.

DLACZEGO USTAWA?

- Bezpieczeństwo, także zdrowotne, jest odpowiedzialnością Państwa. Odpowiada za nie Rząd, na mocy ustaw, pod kontrolą Parlamentu.
- Samorządy województw, które odważnie wprowadziły uchwały tzw. antysmogowe, a także gminy, które starają się walczyć o czyste powietrze na swoim terenie, nie mogą pozostać bez wsparcia regulacjami krajowymi i realnym finansowaniem ochrony powietrza.
- Dlatego potrzebne są działania skoordynowane:
 - regulacyjne - dotyczące zmian szeregu ustaw i aktów wykonawczych;
 - inwestycyjne i gospodarcze;
 - finansowe - dotyczące zarówno źródeł finansowania jak i ich dystrybucji;
 - edukacyjne - w tym związane z edukacją zdrowotną, ekologiczną i ekonomiczną.

Dotyczą one wszystkich poziomów działalności organów władzy publicznej; na poziomie rządowym i samorządowym jak też organizacji obywatelskich i samych obywateli.

- Niezbędne jest zapewnienie wieloletniego finansowania gwarantowanego ustawowo.
- Konieczna jest trwała polityka państwa, odporna na zmiany koniunktury politycznej a zwłaszcza zmiany władzy wykonawczej.
- Także dlatego, że dotychczasowe działania władz różnych szczebli okazały się nieskuteczne, mimo znaczących nakładów i dobrej woli.

CO JEST W PROJEKCIE?

- Gwarancja finansowania poprawy jakości powietrza. ze środków publicznych na poziomie 0,5%PKB rocznie.
- Walka ze smogiem stanie się zadaniem ustawowym w POŚ z odesłaniem do Krajowego Programu Ochrony Powietrza jako aktu wykonawczego.

- Ustawowa regulacja min. dopuszczalnej do obrotu jakości paliw możliwych do stosowania w sektorze komunalnym oraz wymaganej min. dopuszczalnej do obrotu jakości urządzeń grzewczych (w tym parametry emisyjne dla kotłów dopuszczonych do sprzedaży), oraz wdrożenie skutecznych narzędzi kontroli i kar za nieprzestrzeganie ograniczeń i zakazów.
- W Polsce dopuszczalny poziom pyłu PM10 wynosi 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (wartość średniodobowa) oraz 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (wartość średnioroczna). Natomiast wartość poziomu alarmowego w krajach UE jest różna i wynika z faktu, że przepisy unijne przewidują jedynie poziom dopuszczalny, nie określają natomiast poziomu alarmowego. Z uwagi na stan powietrza w Polsce i rolę jaką w projekcie ustawy pełni informowanie społeczeństwa, proponowany jest znacząco niższy górny limit poziomu informowania i poziomu alarmowego.
- Czytelny podział obowiązków i odpowiedzialności za realizację Programu i jego finansowanie pomiędzy agendy rządowe, samorządy i obywateli.
- Wsparcie publiczne dotyczyć będzie zadań KPOP, w tym:
 - wymiany źródeł ciepła na ekologiczne, w tym podłączenia i budowa sieci ciepłowniczych;
 - zwiększenia efektywności energetycznej, w tym termomodernizacji budynków;
 - zastosowania OZE, zwłaszcza w zakresie energetyki obywatelskiej;
 - edukacji ekologicznej i zdrowotnej.
- Środki na ten cel redystrybuowane będą przez system funduszy ochrony środowiska.
- Podniesienie do rangi prawa miejscowego Gminnych Planów Zaopatrzenia w Energię. Plany te zawierać będą obligatoryjnie pełną inwentaryzację źródeł ciepła z terenu gminy i docelowy model zaopatrzenia w energię, uwzględniający zasady efektywności energetycznej z listą koniecznych inwestycji. Plan będzie stanowił podstawę do ubiegania się przez gminę o wsparcie finansowe na jego realizację.
- Zapewnienie bezpieczeństwa ekonomicznego gospodarstwom domowym umożliwiające ponoszenie wyższych kosztów ogrzewania niskoemisyjnego. Wsparcie będzie mieć zarówno charakter socjalny, skierowany do najuboższych jak i ulg podatkowych.

DROGA OD SMOGA, CZYLI GDZIE JEST OBYWATEL?

- Gmina tworzy Plan Zaopatrzenia w Energię jako akt prawa miejscowego.

Plan zawiera: inwentaryzację wszystkich obecnych źródeł ciepła i system zaopatrzenia w energię oraz docelowy model zaopatrzenia w energię wraz z docelowymi standardami termicznymi budynków.

Plan uwzględnia uwarunkowania lokalne w tym zastosowanie odnawialnych i alternatywnych źródeł energii. Plan przewiduje również kwestie wymagające regulacji w planie zagospodarowania przestrzennego.

Plan uwzględnia ograniczenia ustawowe dotyczące stosowania paliw i urządzeń energetycznych oraz regulacje przyjęte przez właściwy Sejmik.

- Gmina prowadzi nabór wniosków o finansowanie od obywateli.

Warunkiem zaakceptowania wniosku jest kompleksowość przedsięwzięcia (wymianę źródła ciepła poprzedza pełna głęboka termomodernizacja) Projekt musi spełniać standardy energetyczne przewidziane w Planie.

- Gmina składa zbiorczy wniosek o finansowanie na dany rok do właściwego Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, jako operatora środków publicznych.
- Gmina odpowiada przed operatorem za właściwą dystrybucję wsparcia do obywateli, dotrzymanie standardów, kontroluje i rozlicza przedsięwzięcia w ramach Planu.
- Obywatel, którzy przystąpili do programu i spełnia jego warunki ma prawo:
 - do pomocy inwestycyjnej na poziomie określonym w Programie;
 - jeśli zrealizuje projekt zgodnie z warunkami Programu ma prawo do odliczenia udziału własnego z podstawy opodatkowania w ramach PIT;
 - odliczenia zwiększonych kosztów ogrzewania w okresie 5 lat od przeprowadzenia inwestycji, jeśli ich udział w dochodzie rozporządzalnym jest wyższy niż przed inwestycją.
- Obywatel kwalifikujący się do pomocy społecznej ma prawo:
 - do ubiegania się o jednorazową pomoc na udział własny inwestycji oraz

- do ubiegania się o dodatek energetyczny który w nowej wersji będzie uwzględniał także wydatki na energię cieplną.
- Finansowanie projektów dotyczy:
 - inwestycji w obiektach publicznych oraz sieci ciepłowniczych i tzw. źródeł zdalaczynnych, zgodnych z Gminnymi Planami Zaopatrzenia w Energię;
 - wojewódzkich i krajowych programów edukacji ekologicznej i zdrowotnej, prowadzone jest przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

ILE I SKĄD PIENIĄDZE?

W różnych raportach ekspertów szacuje się, że samo podniesienie efektywności budynków w Polsce to koszt nawet 200 mld zł., a koszty infrastruktury i wymiany źródeł ciepła na niskoemisyjne to kolejno połowa tej kwoty. Są to jednak szacunki, tak jak 15-20-letni czas niezbędny, także technicznie, do skutecznego przeprowadzenia działań ku czystemu powietrzu w Polsce.

Przy założeniu, że koszty te będą racjonalnie rozłożone na sektor publiczny i użytkowników, a jednocześnie działania te będą generować znaczące oszczędności, rozwiązanie przyjmujące 0,5,% PKB rocznie ze środków publicznych wydaje się optymalne.

Precyzyjne dane przyniosą na pewno Gminne Plany Zaopatrzenia w energię, które wreszcie znajdą konkretne zastosowanie.

Należy więc przyrzeć się źródłom obecnym i potencjalnym finansowania tego projektu.

- Zgodnie z KPOP w latach 2014-2020 na działania związane z ochroną powietrza zostały zaplanowane środki finansowe pochodzące zarówno ze źródeł krajowych (tylko fundusze środowiskowe to 10 mld), jak i europejskich (ok 100 mld).
- Znaczące środki publiczne na ten cel wydatkowane są również przez samorządy, a także budżet państwa (np. premia termomodernizacyjna, redystrybuowana przez BGK).

- Obecnie ustawowym źródłem finansowania są, przewidziane w art. 49 i 50 Ustawy o handlu emisjami, środki uzyskane ze sprzedaży w drodze aukcji uprawnień do emisji, które stanowią dochód budżetu państwa.
- Potencjalne źródła finansowania działań po roku 2020, w ramach polityki klimatycznej 2020-2030: Środki pochodzące ze sprzedaży uprawnień do emisji. Obecnie procedowana w UE reforma ETS sprawi, że przychody z uprawnień do emisji CO2 będą, tak jak to jest dotychczas, wpływały do budżetu. Jednakże w przyszłości może to być dla Polski nawet 100 mld zł, czyli dużo więcej niż obecnie. Do Polski należy też decyzja, jak je wydać. Liczni eksperci rekomendują przeznaczenie tych pieniędzy na skorelowaną z polityką klimatyczną poprawę jakości powietrza.

CO CHEMY OSIĄGNĄĆ?

- Powietrzem oddychamy wszyscy! Czyste powietrze, zgodnie ze standardami WHO, to zdrowie i lepsza jakość życia Polek i Polaków. To też mniejsze koszty docelowe ogrzewanie przy podniesieniu komfortu.
- 300 mld w ciągu 20 lat? To nie koszt, to inwestycja! To ogromny impuls rozwojowy dla sektora usług budowlanych, OZE, innowacji technicznych i technologicznych. To też potężny zastrzyk dla rynku pracy.
- Zbudowanie przeświadczenia o skuteczności Państwa - skuteczności w odniesieniu do codziennych potrzeb obywateli.
- Wzrost zaufania społecznego - poczucie zaopiekowania i zrozumienia dla potrzeb i obaw zwykłego obywatela.
- Poczucie sprawstwa ruchów i organizacji obywatelskich, zwiększenie ich zaangażowania we współpracę z sektorem publicznym.
- Realne partnerstwo ze społecznościami lokalnymi - integracja społeczności lokalnych wokół odpowiedzialności za jakość życia w najbliższym otoczeniu.

Gabriela Lenartowicz

Szef Gabinetu Środowiska w Gabinetcie Cieni PO

gabriela.lenartowicz@sejm.pl